

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Persbericht – 15/12/21

Analyse van de take-up en non-take-up van de Hello Belgium Railpass

Veel mensen vroegen de Hello Belgium Railpass (de gratis treinrittenkaart in 2020) aan, maar niet alle bevolkingsgroepen evenveel. Dit is een vaststelling, op basis van een analyse van de gegevens van de Hello Belgium Railpass-aanvragen, door het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, met de hulp van de NMBS, de FOD Mobiliteit en Vervoer, Statbel en HIVA-KULeuven.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder: het Steunpunt tot bestrijding van armoede) is een onafhankelijke, interfederale, publieke instelling met als opdracht om de effectiviteit van de uitoefening van mensenrechten in situaties van armoede en bestaansonzekerheid te evalueren. Op basis van deze opdracht heeft het reeds vele jaren bijzondere aandacht voor de problematiek van non-take-up van rechten: situaties waarin mensen hun rechten niet (kunnen) realiseren, en dit omwille van verschillende redenen (gebrek aan informatie, schrik voor stigmatisering, schrik voor perverse gevolgen van de hulpvraag, administratieve procedures, complexe regelgeving ...). Daarnaast volgt het Steunpunt tot bestrijding van armoede de maatregelen op die op de verschillende overheidsniveaus worden genomen, vanuit een armoede-invalshoek ; het voorbije anderhalf jaar ook in het kader van de COVID-19-crisis¹.

In het kader van deze COVID-19-crisis besliste de Kern+10 van de toenmalige regering Wilmès in juni 2020 dat er aan elke inwoner van België een gratis treinrittenkaart zou worden toegekend met het oog op het herstel van de Belgische economie en het promoten van het spoor als openbaar vervoer. Op basis van een akkoord tussen de Minister van Mobiliteit en de NMBS werd voorzien in een gratis pass van 12 ritten, voor elke inwoner van het land ouder dan 12 jaar, bruikbaar voor een periode van 6 maanden met een maximum van 2 ritten per maand, en aan te vragen met zijn of haar rijksregisternummer via een online formulier².

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede wees in een advies³ op de risico's op non-take-up omwille van de digitale kloof, ongelijke toegang tot informatie, enzovoort. Tijdens de aanvraagperiode (september 2020) heeft de NMBS wel voorzien in een telefonische ondersteuning via een callcenter, de mogelijkheid om de Railpass door iemand anders te laten aanvragen, een brede informatiecampagne, en een oproep aan OCMW's en andere organisaties – ondersteund door een persbericht van het Steunpunt⁴ – om zo veel mensen te helpen bij hun aanvraag.

Tegelijk groeide het besef dat dit een bijzonder grote opportuniteit was om de take-up – en dus ook de non-take-up – van de Hello Belgium Railpass te analyseren. Het feit dat er weinig

voorwaarden aan de maatregel verbonden waren, en elke inwoner de mogelijkheid had om de pass aan te vragen, bood een unieke kans om een dergelijke analyse uit te voeren op basis van socio-economische variabelen. Momenteel beschikken we in België over weinig cijfermateriaal over deze problematiek.

Onze dank gaat dan ook uit naar de NMBS en de FOD Mobiliteit en Vervoer die ingegaan zijn op de vraag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede om de data van de aanvragen van de Hello Belgium Railpass door te geven aan Statbel, het Belgische statistiekbureau, voor een kruising met hun socio-economische databanken. Vandaag publiceert het Steunpunt de resultaten van deze analyse, dankzij de datakoppeling van Statbel en de ondersteuning van HIVA-KULeuven bij de statistische verwerking van de data. Deze analyse heeft wel enkel betrekking op de aanvragen van de Railpass, en niet op het effectieve gebruik ervan ; het gebruik van de pass op de treinen werd immers niet geregistreerd.

Eerste vaststelling. Een groot aantal inwoners van België hebben de Hello Belgium Railpass aangevraagd, namelijk 3.472.990 personen.

Tweede vaststelling. Henk Van Hootehem, coördinator van het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede: *“De beschrijvende analyse van de Hello Belgium Railpass data toont belangrijke verschillen op het vlak van (non-)take-up naargelang sociaaleconomische positie. Zo is er een lagere take-up naarmate men een lager opleidingsniveau heeft, van andere herkomst is, een lager inkomen heeft.”*

- De take-up stijgt telkens met een 10 procentpunten naargelang het opleidingsniveau toeneemt. Er is een heel groot verschil van 19 procentpunten tussen personen met een diploma hoger onderwijs en personen die niet beschikken over een diploma secundair onderwijs.
- Er is een heel groot verschil van de take-up door personen met Belgische nationaliteit (36,7 % voor de Belgen van Belgische herkomst en 35,2 % voor de Belgen met migratieachtergrond) ten opzichte van de take-up door personen met een niet-Belgische nationaliteit (24,1 %). De take-up van personen met Belgische nationaliteit is 1,5 keer hoger dan deze van personen zonder Belgische nationaliteit.
- De vergelijking tussen de 20 % armste huishoudens (een take-up van 30,9 %) met de 20 % rijkste huishoudens (een take-up van 41 %) toont een vrij groot verschil van 10,1 procentpunten. De take-up van de 20 % rijkste huishoudens is hiermee 1,3 hoger dan deze van de 20 % armste huishoudens.

Met de analyse konden we volgende kansberekening maken voor de aanvraag van de Hello Belgium Railpass voor volgende profielen:

- Man, 10de inkomensdeciël (10 % hoogste inkomens), hooggeschoold, Belg van Belgische origine: 48 %.
- Vrouw, 10de inkomensdeciël, hooggeschoold, Belg van Belgische origine: 52 %.
- Man, 1ste inkomensdeciël (10 % laagste inkomens), geen diploma of laaggeschoold, Belg met migratieachtergrond: 14 %.
- Vrouw, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, Belg met migratieachtergrond: 23 %.
- Man, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, niet-Belgische nationaliteit: 20 %

- Vrouw, 1ste inkomensdeciël, geen diploma of laaggeschoold, niet-Belgische nationaliteit: 16 %.

Een verklaring voor de lagere take-up, en dus hogere non-take-up van mensen met een lagere sociaaleconomische positie, kunnen we vinden bij een aantal oorzaken verbonden aan de problematiek van non-take-up:

- Eens personen zelf een aanvraag dienen te doen, bestaat het risico op non-take-up. Wanneer daarentegen de toekenning automatisch zou gebeuren, en elke burger – of bepaalde doelgroepen die we kunnen identificeren in bestaande databanken (bijvoorbeeld het recht op verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen) - een pass automatisch opgestuurd zou worden, is er nauwelijks risico op non-take-up.
- Vooraleer aanvraag te doen, moet men op de hoogte te zijn van het aanbod. Het is mogelijk dat burgers geen weet hadden van het aanbod, omdat ze de informatie niet kregen of zagen, of omdat ze die informatie niet begrepen.
- De aanvraag diende digitaal te gebeuren via een online aanvraagformulier. Voor heel wat burgers is een dergelijke digitale aanvraag echter een moeilijke zaak wegens geen toegang tot internet, weinig ervaring enzovoort.
- Soms doen mensen geen aanspraak op een voordeel, een dienst of een recht omdat ze het aanbod niet als pertinent beschouwen. Dit kan bijvoorbeeld het geval geweest zijn voor diegenen die niet in de buurt van een station wonen, of moeilijkheden hebben om er te geraken. Daarnaast kan ook de COVID-19-context – met het risico op besmetting – een afremmend effect gehad hebben voor een eventuele aanvraag van de Hello Belgium Railpass.

De maatregel van de Hello Belgium Railpass vormde in elk geval een opportuniteit om een analyse te doen op de (non-)take-up ervan. Een systematisch beleid terzake ontbreekt echter in België. Henk Van Hootegem: *“We pleiten er dan ook voor om bij de opstelling van maatregelen systematisch na te denken over de mogelijke (non-)take-up en over de mogelijkheden om data te verzamelen en ter beschikking te stellen voor verdere analyse. Deze analyse maakt het mogelijk om de pertinentie en het bereik van maatregelen te kunnen evalueren, en de nodige acties te ondernemen in de strijd tegen non-take-up.”*

De nota met de analyse van de (non-)take-up van de Hello Belgium Railpass bevindt zich op de website van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting:

<https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2021/12/211215-Non-take-up-Hello-Belgium-Rail-Pass-NL-.pdf>

Voor meer informatie: Henk Van Hootegem, coördinator van het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, henk.vanhootegem@cntr.be, 0485/71 52 24

Wil je de actualiteit van het Steunpunt op Twitter volgen ? Schrijf je dan in op @Luttepauvrete
 Wil je op de hoogte van onze activiteiten blijven? Schrijf je dan in op onze [Nieuwsflits](#)

¹ We publiceerden in het kader hiervan een interfederaal overzicht van maatregelen van de verschillende overheden: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [Overzicht van COVID-19-maatregelen, ter ondersteuning in situaties van armoede en bestaansonzekerheid](#), versie 20 juli 2021. Daarnaast bracht het Steunpunt ook adviezen en nota's uit met betrekking tot de COVID-19-crisis. Dit materiaal is beschikbaar op een thematische webpagina:

<https://www.armoedebestrijding.be/themas/covid-19/>

² News.Belgium (2020). [NMBS/Infrabel: 12-trajecten-pass en prefinanciering van het Waalse GEN, 18 juli 2020](#).

³ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2020). [Advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting over de gratis 'Rail Pass' maatregel in het kader van de herwaardering van de koopkracht van de consumenten tijdens de Covid-19-periode](#), 23 juni 2020.

⁴ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2020). [Persbericht – Hello Belgium Railpass : ondersteuning voor diegenen die het meest baat hebben bij dit aanbod](#), 14 september 2020.